

Kanerva2 on alkanut ja edennyt hyvää vauhtia

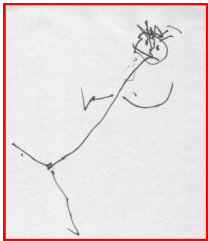
Marraskuussa 2010 alkoi Kanerva-KASTEen toinen vaihe Kanerva2. Käytännössä voitaneen edelleen puhua **Kanerva-KASTE**esta. Hankehan tunnetaan parhaiten tämän nimisenä. Toisaalta jatkamme ykkösvaiheessa hyväksi todettua toimintaa. Siinä missä ensimmäinen vaihe oli painoitukseltaan kehittämishanke, on toinen vaihe jalkauttamispainotteinen.

Kanerva-KASTEessa on kolme painopistettä (hankkeen osa-alueet) ja vastaavasti kolme toimintatasoa:

- Väestölähtöisyys ⇒ **Väestötaso:** terveystietotuvat ja vastaavat, sähköinen Hyvinvointipolku.fi-palvelin.
- Hoitomallit ⇒ **Operatiivinen** taso: hoitomallit ja -kartat, mini-interventio ja muut työvälineet ja toimintamallit.
- Rakenteet ⇒ **Strateginen** taso: sähköinen hyvinvointikertomus, terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen rakenteet, sairaanhoitopiirien tuki kunnille.

Hankesuunnitelma on osoitteessa (avautuu klikkaamalla):

<http://www.kanervakaste.fi/files/hsuunn.pdf>

Kanerva-KASTE-hankkeen loppuraportti 2008-2010 (hankkeen ykkösvaihe) on julkaistu Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin julkaisusarjassa: Julkaisu nro 74: Tartuttuinko terveyteen? Julkaisuluettelon osoite (avautuu klikkaamalla): <http://www.pssh.fi/default.asp?link=4099.1> Raportti avautuu klikkaamalla raportin nimen edessä olevaa PDF-ikonia.

Raportti on myös osoitteessa <http://www.kanervakaste.fi/materiaali.html#1>

Tiedote jatkaa uudistuneena

Kanervan ensimmäisen vaiheen aikana tiedotteen rakenne perustui useimmiten sairaanhoitopiirikohtaiseen hanketoiminnan kuvaamiseen, mutta viimeisimmässä tiedotteessa (nro 5) hankkeen toiminnasta tiedotettiin osa-alueeltaan.

Hankkeen toinen vaihe painottuu tuotosten levittämiseen. Ykkösvaiheessa kullakin sairaanhoitopiirillä oli yhteisen kehittämisen ohella erityinen sektorivastuu. Nyt näitä sektorivastuun tuotoksia levitetään aikaisempaa enemmän myös yli sairaanhoitopiirirajojen, sillä hankkeen päämäärinä ovat:

- Keskeisten kansansairauksien ilmaantuvuuden väheneminen.
- Yhtenäinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintamalli, jossa on sovittu johtamisesta, koordinoinnista ja vastuista.

Tiedotteissa jatketaan nyt edellisen tiedotteen osa-alueeltaan linjalla. Hankealueen tapahtumat, koulutukset ja muut ajankohtaiset asiat kootaan Tapahtumat, koulutukset ja ajankohtaiset asiat-sivulle. Ajankohtaisia asioita kannattaa seurata myös hankkeen kotisivuilta (klikkaa auki):

<http://www.kanervakaste.fi/>

Hankehenkilöstön yhteystiedot tiedotteen viimeisellä sivulla.

Aikaisemmat tiedotteet löytyvät (klikkaa auki): <http://www.kanervakaste.fi/materiaali.html>

Väestöterveyttä Hyvinvointipolulta

Mikko Koivuneva

Hyvinvointipolku.fi -terveysportaali avattiin toukokuussa 2010. Vuoden 2011 toukokuun loppuun mennessä sivustolla on käyty lähes 30 000 kertaa. Hyvinvointipolussa on kuusi osiota: Tietoja ja tilastoja, testit, asiointi/palvelut, hyvinvointikansio, tartu terveyteen ja nuoret.

Hyvinvointipolun kehitystyö jatkuu

Markkinointiosuuskunta Takomolle (Tiimiakatemia opiskelijoita Jyväskylässä) annettiin tehtäväksi ehdotusten tekeminen hyvinvointipolun markkinoinnin edistämiseksi ja nuorten nurkan kehittämiseksi. Tuon työn pohjalta on aloitettu portaalin muokkaus käyttäjäystävällisemmäksi. Toimimattomia linkkejä on poistettu ja uusia linkkejä otettu käyttöön. Kuvien käytössä tullaan jatkossa olemaan johdonmukaisempia ja aiheisiin sopimattomat kuvat poistetaan.

Hyvinvointipolun markkinointi

Hyvinvointipolkua on tuotu esille eri tilaisuuksissa ja järjestetty asukastuvilla terveysinfopäiviä, missä sivustoon on päässyt tutustumaan. Hyvinvointipolun nuorten nurkkaa pyritään mainostamaan aktiivisesti mm. kouluissa, nuorten lehdissä, netissä, urheiluseuroissa, nuorisotiloissa, rippikoulussa ja erilaisissa nuorten tapahtumissa. Kehitteillä on hyvinvointipolku- esite, jota tullaan jakamaan mm. kouluissa. Tähtöna on, että yhä useampi löytäisi hyvinvointipolun ja ottaisi aktiivisen roolin oman terveyden edistämässä ja seurannassa.

Duodecimin sähköinen terveystarkastus portaalin uutuuena

Hyvinvointipolun vetovoimaisuutta on lisätty liittämällä Duodecimin sähköinen terveystarkastus osaksi sen sisältöä. Tarkastuksen lisäksi on mahdollista saada ilmaista terveysvalmennusta sähköpostiin. Portaalista löytyy myös hyvinvointikansio, johon voi kirjautua käyttäjäksi verkkopankkitunnuksilla tai kokeilla palvelua testitunnuksilla.

Hyvinvointikansioon voi tallentaa henkilökohtaisia tietoja terveydestään, kuten lääkitys - ja rokotustietoja, terveyteen liittyviä mittauksia ja arvoja. Nämä tiedot on mahdollista tulostaa suomen- tai englanninkielisenä terveystietokorttina, joka on yhden sivun tiivistelmä hyvinvointikansion tiedoista.

Hyvinvointipolkua päivitetään ja kehitetään jatkuvasti.

Hankealueella on **KEHYS**-hankkeessa kerätty terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä hyviä käytäntöjä. Ne on kuvattu ja arvioitu hankkeessa kehitetyn kuvaus- ja arviointijärjestelmän mukaisesti. Hyvinvointipolku.fi on myös kuvattu ja arvioitu ja se on luettavissa osoitteessa:

www.kansanterveys.info/Kehys/Hyvinvointipolku.pdf

Kuvauksen lopussa on tietoa KEHYksestä ja ohjeet omien hyvien käytäntöjen kuvaamiseen ja arviointiin.

Omahoitopisteet mahdollisuuksien paikkoja

Arja Väänänen

Etelä-Savossa on perustettu yhteensä 24 omahoitopistettä ja lisäksi kaksi Hyvis -omahoitokeskusta sekä täydennetty terveysasemien verenpaineen itsemitauspisteiden varustelua. Omahoitopisteitä on perustettu pääsääntöisesti paikkoihin, jossa ihmiset luontaisesti liikkuvat mm. yhteispalvelupisteisiin, kunnantaloille. Työttömien pisteisiin, mielenterveyskuntoutujien ja ikäihmisten toimintapaikkoihin on myös perustettu kunkin paikan käyttäjäkunnan tarpeita vastaavia pisteitä.

Omahoitopisteissä tapahtuu

Etelä-Savon omahoitopisteissä kevään 2011 aikana on järjestetty yhteensä kuusi omahoitopistetapahtumaa (Hirvensalmella, Kangasniemellä, Pertunmaalla, Otavassa, Mikkelin Ensimmäisessä apteekissa ja Mäntyharjussa). Tapahtumien tavoitteena on ollut lisätä tietoa omahoitopisteiden mahdollisuuksista ja ohjata omien terveyteen liittyvien arvojen mittaamiseen. Kävijöitä tapahtumissa on ollut yhteensä lähes 200. Tapahtumakiertueella on keskeisenä teemana ollut ”Tunne arvosi! Älä halvaannu! Tartu terveyteen!”

Tapahtumissa on annettu ohjausta mm. omatoimiseen verenpaineenmittaukseen sekä monipuolista neuvontaa elintapa-asioissa. Kiertue on toteutettu yhteistyössä Altti-projektin (aivohalvauksen ehkäisyhanke) kanssa. Mukana toteutuksessa olivat Mikkelin ammattikorkeakoulun terveydenhoitajaopiskelijat. Kaikista tapahtumista on laadittu lehdistötiedote. Kiertue jatkuu syksyllä Pieksämäellä ja Joroisissa. Lisäksi Ristiinan terveysaseman omahoitopisteen tiedottamisen yhteydessä on suunniteltu hyvinvointitapahtuma Ristiinan Pelloksen vaneritehtaalle, jossa kohderyhmänä on noin 670 työntekijän miesvaltainen henkilöstö.

Terveystietotuvat Keski-Suomessa projektityöntekijä Eija Turunen

Terveystietotupia on perustettu Keski-Suomeen noin 70. Tuvat on koettu arvokkaina omaehtoisen terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisen paikkoina, joissa on mahdollisuus kartoittaa terveyttä diabetes-riskitestin, kehon-koostumus- ja vyötärön ympärysmittauksen avulla. Tarjolla on tietoa ja materiaalia oman terveyden ja hyvinvoinnin vahvistamisesta ja parantamisesta. Tupien sijoituspaikoiksi on valittu eri kohderyhmien tavoittamiseksi mm. terveyskeskuksia, kirjastoja, monitoimitaloja, uimahalleja, oppilaitoksia, yhteispalvelupisteitä ja sosiaaliasema. Keväällä tehdyn kartoituksen perusteella alueen tu-

Palautetta kävijöiltä

Kiertueella on kysely kävijöiltä sekä ammattilaisilta omahoitopisteiden käytöstä. Systemaattista kyselyä omahoitopisteiden käytöstä ei ole tehty. Suullisten kyselyjen tiedon perusteella omahoitopisteiden käyttö vaihtelee. Suosituimpia ovat paikat, joissa voi saada henkilökohtaista ohjausta eli on ”ihminen tavoitettavissa”. Näitä ovat erityisesti ikäihmisille suunnatut paikat. Ns. kylmäpisteet, ilman henkilökuntaa koetaan usein vieraina. Kuitenkin näissä pisteissä ikäihmiset kertoivat kekseliäistä ratkaisuista kuten toinen toisensa auttamisesta pisteessä esim. verenpaineen mittauksessa. Paikkojen aktiivista käyttöä voivat lisätä erityisesti terveydenhuollon ammattilaiset omalla ohjauksellaan ja tiedottamisellaan.

Vastuuhenkilöverkosto

Omahoitopisteiden kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi jatkossa on suunnitteilla saada koottua vastuuhenkilöverkosta ja yhtenäisiä vuosittaisia tapahtumia pisteiden tunnettuuden lisäämiseksi ja elintapa-asioiden esiin nostamiseksi. Järjestötoimijoiden mukaan saaminen voi olla hyödyllistä, eli kuntalaisten! Hyvinvointi ja terveys ovat meidän kaikkien asia, Tartutaan siis terveyteen!

vista noin 30 % toimii hyvin, noin 40 % on kehitettävää ja noin 30 % toimii heikosti.

Jatkossa lisätään terveystietotupien tunnettavuutta esim. viemällä henkilökuntaa tutustumaan tupiin ja ohjaamalla hyvinvointipolku.fi – sivuston käyttöön. Tiedottamista lisätään yhteistyötahojen nettisivuilla ja toiminnallisista päivistä paikallislehdissä. Tuetaan kolmannen sektorin toimijoiden verkoston luomista tupien ympärille ja varmistetaan kunkin tuvan vastuuhenkilö. Järjestetään eri toimijoiden kanssa toiminnallisia päiviä, joissa tiedotetaan terveystietotuvista. Tupien kehittämiseen liittyen on useita neuvotteluita menossa.

Eija Turunen, 050-319 8495, eija.turunen@ksshp.fi

Vaikuttavuutta terveyden edistämiseen ja kansansairauksien ehkäisyyn

Mervi Lehmusaho

PSSHP:n Terveyden edistämisen ja kansansairauksien ehkäisyn maakunnallinen työryhmä on aloittanut toimintansa ja kokoontunut kevään 2011 kuluessa kaksi kertaa. Työryhmässä on edustus Pohjois-Savon kunnista ja/ tai yhteistoiminta-alueilta, Itä-Suomen yliopistosta, Savonia-ammattikorkeakoulusta, Pohjois-Savon liitosta sekä KYSiltä/Pohjois-Savon sairaanhoitopiiristä ja järjestöjen yhteistyöryhmästä. Työryhmän puheenjohtajana toimii KYSin Perusterveydenhuollon yksiköstä vs. ylilääkäri Pekka Mäntyselkä ja sihteerinä Kanerva2-hankkeesta hankekoordinaattori Mervi Lehmusaho.

Yhteistyö ratkaisevassa asemassa

Vaikuttavuuteen tähtäävänä toiveena on, että myös kunnissa toimii tai niissä perustetaan kunta- / yhteistoiminta-aluekohtaiset terveyden edistämisen tai hyvinvointityöryhmät. Tällöin keskeisiä teema-aiheita saadaan vahvemmin vietyä käytäntöön kussakin kunnassa sinne soveltuvalla tavalla ja toisaalta saadaan terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja sen johtaminen näkyväksi myös päätöksentekoprosesseissa.

Maakunnallisen ryhmän toiminta

Ryhmä palvelee hyvin alueellisessa tiedon ja käytäntöiden jakamisessa. Ryhmässä on haettu yhteistä teemaa, mitä ensimmäisinä vuosina viedään eteenpäin. Toistaiseksi on puhuttu mm. uudesta terveydenhuoltolaista ja sen tuomista velvoitteista sekä siitä, mitä

hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnissa käytännössä tarkoittaa.

Lapset, nuoret ja nuoret aikuiset

Työryhmässä tiedostetaan tarve vaikuttaa nuorten päihteiden käyttöön ja syrjäytymisvaaran vähentämiseen. Tähän aiheeseen liittyen ryhmässä on kuultu myös alueella toimivasta ”Lähde-voimaa matkalle – hankkeesta” (www.lahdehanke.fi). Syksyn myötä on tarkoitus kuulla myös ”Arjen mieli –KASTE-hankkeen” tavoitteista ja työstä.

Ryhmässä on keskusteltu myös tarpeesta vahvistaa lihavuuden ehkäisytöitä, mm. tukitoimia lasten, nuorten ja nuorten aikuisten painonhallintaan kunnissa. Ryhmää on kuultu myös syksyn alueellisten TE-koulutusten ohjelmien laadinnassa.

Käsikirja diabeteksen ehkäisyn suunnitteluun ja toteutukseen

Suomessa ja maailmanlaajuisesti on puhuttu ja tunnustetaan Diabetes-epidemian kasvu. Tiedetään, että erityisesti tyyppin 2 diabeteksen puhkeaminen voidaan estää tai sen puhkeamista voidaan viivästyttää varsin kohtuullisilla elintapamuutoksilla. Diabetesta samoin kuin valtimosairauksia ehkäistään terveillä elintavoilla: välttämällä lihomista, liikkumalla riittävästi ja syömällä terveellisesti. Siksi elintapaohjauksen ja tuen järjestäminen suuressa sairastumisriskissä oleville on ensiarvoisen tärkeää.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on julkaissut käytännönläheisen käsikirjan tyyppin 2 diabeteksen ehkäisytöiden suunnitteluun ja toteutukseen. Toiminnan suunnittelijoille, käytännön toimijoille ja päätöksentekijöille tarkoitettuun **Tartu toimeen - ehkäise diabetes -käsikirjaan** on koottu uusin tieto diabeteksestä ja se sisältää työkaluja, muistilistoja ja perustie-

dot diabeteksen ehkäisytöiden organisointiin. Käsikirjan sisältö on tuotettu 20 EU-maan yhteisessä IMAGE-diabeteshankkeessa.

Käsikirja ja siihen liittyvä diasarja ovat maksutta ladattavissa osoitteessa:

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopakettit/diabetes

Painetun käsikirjan voi ostaa THL:n nettikirjakaupasta.

Kannattaa tutustua uusiin materiaaleihin ja arvioida, tarvitaanko lisää TARMOa?

Myös Kanerva2-koordinaattoreita voi kysyä ko. teemaa ja hyödynnettäviä materiaaleja esittelemään.

Terveysten tarttumista, hoitokarttoja ja hoitopolkuja

Eeva Häkkinen

Tartu terveyteen

Tartu terveyteen – tunnista varhain - valtimotautien riskitekijät ja käypä hoito –koulutuskiertos järjestettiin alkuvuodesta 2011 Etelä-Savon sairaanhoitopiirin alueen kunnissa. Kouluttajana ja asiantuntijana kaikkiaan viidessä lähes samansisältöisessä koulutuksessa oli Hilikka Tirkkonen, joka tutulla rautaisella ammattitaidollaan ja rempseällä karjalaisella tyylillään piti koulutettavat kiinnostuneina koulutusten alusta loppuun asti. Koulutukset olivat maksuttomia ja avoimia kaikkien Kuopion yliopistollisen sairaalan erityisvastuualueen kuntien perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon asiakas- ja potilastyötä tekeville ja esimiehille.

Tartu terveyteen -koulutuksissa painotettiin sydän ja verisuoni- sekä diabetesriskin arviointia ja varhaista tunnistamista terveyskeskuksessa ja työterveyshuollossa. Lisäksi koulutusten teemana oli diabeteksen, sydän- ja verisuonitautien hyvä hoito ja se, miten saadaan Käypä hoito suositukset käytäntöön. Osallistujat pitivät koulutusten sisältöä käytännönläheisenä ja hyvin onnistuneena.

Hoitokartat ja hoitoketjut

Koulutusten järjestäminen on myöhemmin keväällä auttanut terveyskeskuksia valtimotautien hoitoketjujen ja hoitokarttojen kehittämisessä. Esimerkiksi Juvan terveyskeskus on koulutusten pohjalta uudistamassa talon

tapojaan ja kehitellyt valtimotautien hoitoa käytännöllisen hoitokarttamallin avulla. Hoitokarttatyöskentelystä on lisäksi sovittu Joroisten, Pertunmaan ja Pieksämäen terveyskeskusten kanssa.

Valtimotautien hoitokarttoja on käytössä useimmissa Keski-Suomen sairaanhoitopiirin jäsenkunnista, Siilinjärvellä, Iisalmissa, Outokummussa, Joensuussa ja Helli -liikelaitoksessa. Keski-Suomessa on lisäksi työtetty masennus- ja alkoholiriippuvuus eli MasA-, tuki- ja liikuntaelin- ja keuhkosairauksien hoitokarttoja.

Mikkelin terveyskeskus osallistuu hoitoketjujen kehittämiseen liittymällä mukaan Etelä-Savon sairaanhoitopiirin Process Guide (QPR) lisenssin piiriin. Sairaanhoitopiirin tapaan myös Mikkeliin on koulutettu prosessivalmentajia. Hankeyhteistyönä on tuotettu Mikkelin terveyskeskuksen hoitoketjua, joka huomio varhaisen diabetesriskin tunnistamisen, diabeteksen varhaisen hoidon terveyskeskuksessa ja diabeetikon hoidon erityistilanteet terveyskeskuksen ja erikoissairaanhoidon välillä. Prosessia on kehitetty moniammatillisena ja hankeyhteistyönä, koska siihen liittyy tulevaisuudessa myös sähköisten palveluiden käyttöön ottoa (ajanvaraukset, sähköinen ja hoitoon ohjaava diabetesriskitesti sekä ammattilaisten ja asiakkaan välinen viestinvaihto). Palvelujen uudistamisessa on samalla kehitetty työnkuvia siten, että diabeteksen varhaisen riskin tunnistaminen ja varhainen hoito painottuvat aikaisempaa enemmän valtimotautihoitajien tehtäväkuvaan diabeteshoitajien keskittyessä asiantuntijoina diabeetikoiden hoitoon ja hoidon ohjaukseen.

Hoitokartta pähkinäkuoressa

Anu Mutka

- ammatilliselle tarkoitettu työkalu
- käytetään tietokoneen työpöydällä / näytöllä
- hoitokarttaa EI printata paperille
- kokoaa yhteen käypä hoidon, hoitoketjut sekä hoitopolut = oman kunnan käytännöt
- on checkin –lista eri ammattilaisille sekä potilaalle –mitä pitää omassa osuudessa muistaa.
- auttaa tunnistamaan korkean riskin potilaat
- auttaa suunnistamaan hoitotahojen keskuudessa –kuka, mitä ja milloin?
- auttaa löytämään potilaalle oikean hoitopaikan oikeaan aikaan
- hoitokartassa voidaan yhdistää useamman sairauden hoitoketjuja ja –polkuja
- hoitokartasta löytää täsmätiedon nopeasti (=haettu

valmiit linkit esim. terveysportista)

- väline uusien työntekijöiden perehdytykseen ja hyödyllinen myös *itseopiskelussa*

Valtimotautien hoitokartan aloitussivu

(suurena kuva klikkaamalla sitä)

Velvoitteita ja vastuita, rakenteita ja työvälineitä

Ulla Ojuva, Timo Renfors ja Anttipekka Renfors

Terveydenhuoltolaki - velvoitteita ja vastuita vai mahdollisuuksia ja ratkaisuja?

'Ennen vanhat vaiivat kärsimme kuin ryntäämme uusiin, joita emme tunne.' (Hamlet)

Terveydenhuoltolakia odotettiin pitkään - iloiten, toivoen, empien tai peläten. Näkökulmasta riippuen laki sisältää haasteita tai mahdollisuuksia, velvoitteita tai ratkaisuja, uutta tai vanhaa tai kaikkia näitä. Terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyen lain 12 §:ssä mainitut:

- **Vastuutahojen** nimeäminen, **yhteistyön** tekeminen, olosuhteista ja tarpeista lähtevien **tavoitteiden** asettaminen ja niihin liittyvien **toimenpiteiden** määrittely ja näihin liittyvien kuntakohtaisten **osoittimien** (indikaattorien) käyttäminen, asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin ja niihin vaikuttamien tekijöiden ja toteutettujen toimenpiteiden **seuranta** ovat kaikki haasteita/mahdollisuuksia ja velvoitteita/ratkaisuja. Ne ovat myös asioita, joita on voinut tehdä ja joita on tehty ennen lakiakin.
- **Hyvinvointikertomus** on myös velvoite kunnille. Hyvinvointikertomusta tehtäessä kirjautuvat syntyvään kunta-asiakirjaan myös em. velvoitteiden täytyminen, riippuen siitä, miten hyvinvointikertomus tehdään.

Pelkistettynä lain velvoitteet muodostavat polun:

- Nimeä vastuutahot ⇨ Tee yhteistyötä ⇨ Aseta tavoitteet ja toimenpiteet ⇨ Seuraa terveyttä ja hyvinvointia ja arvioi toimenpiteitä ⇨ Kirjaa asiat Hyvinvointikertomukseen.

Erityisen merkittävässä asemassa ovat **indikaattorit** ja niiden **tulkinta**. Indikaattorit toimivat sekä tavoitteiden ja toimenpiteiden asettamisen että seurannan välineinä.

Hyvinvointikertomuksia on tehty ennen lakiakin ja monin tavoin. Nyt olisi hyvä hetki poiketa Hamletista ja ryynnätä vanhojen kärsimysten sijasta uusiin - luopua vanhoista paperisista hyvinvointikertomuksista ja siirtyä sähköiseen hyvinvointikertomukseen. Tämä säästää muutamilta vanhoilta kärsimyksiltä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on jatkuvaa toimintaa. Jatkuakseen toiminta tarvitsee **pysyviä rakenteita**. Rakenteilla tarkoitetaan kokonaisuutta, johon kuuluvat:

- Hyvinvointitietoa tuottava seuranta- ja raportointijärjestelmä.
- Poikkihallinnollista toimintaa vahvistavat johtamiskäytännöt ja johtamisen työvälineet.
- Osaava henkilökunta.
- Hyvät toimintakäytännöt.
- Kaikki toimialat kattava toimeenpano-organisaatio.

THL: Johtaminen tukee hyvinvoivaa ja tervettä kuntaa (2010) [avaa linkki](#)

Monialaisuus, yhteistyö ja koordinaatio - hyvinvointikertomuksen ydinkerroksia.

'Vintillä ois leipää, mutta lapset söi portaat.'

Johtoryhmä on rakenteena selviö kunnissa. Kunnan johtoryhmä toimii usein sellaisenaan tai laajennettuna **hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmänä**, joka mm.:

- **Johtaa** hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategista suunnittelua ja toimeenpanoa ja eri toimialojen välistä hyvinvointityötä.
- **Vastaa** alueellisesta yhteistyöstä, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen seurannasta ja arvioinnista ja hyvinvointikertomuksen tekemisestä.
- **Seuraa ja arvioi** tavoitteiden toteutumista ja **raportoi** luottamushenkilöille väestön ja palvelujen tilasta.

Kunnassa voi olla erillinen **hyvinvointiryhmä** tai ryhmänä toimii johtoryhmä. Hyvinvointiryhmä mm.:

- **Valmistelee** hyvinvointikertomuksen ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asioita johtoryhmälle.
- **Tuottaa** tietoa väestöstä ja palvelujärjestelmästä, **koordinoi** yhteistyötä ja ennakkoarvioinnin käyttöä ja **nimeää** hyvinvoinnin teemaryhmät.
- **Kehittää** hyviä käytäntöjä ja **tukee** ammatillista hyvinvointiosaamista.

Hyvinvointisuunnittelija tai **-koordinaattori** mm.:

- **Valmistelee** hyvinvointiasioita hyvinvointiryhmälle ja **koordinoi** hyvinvointikertomuksen valmistelua.
- **Kokoaa** hyvinvointitietoa ja **tukee** ohjelmien toimeenpanoa ja ennakkoarvioinnin käyttöä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämien on kunnan perustehtävä. Pysyvät rakenteet, kuten johto- ja hyvinvointiryhmä, ovat osa niitä portaita, joiden avulla päästään kiinni perustehtävään. Suunnittelija tai koordinaattori osaltaan varmistaa, että näitä portaita käytetään.

Hyvinvointikertomus osana rakenteita

Ulla Ojuva, Timo Renfors ja Anttipekka Renfors

Sähköinen hyvinvointikertomus (versio 0.1)

'... viisas pääsee vähemmällä.'

Sähköisen hyvinvointikertomuksen versio 0.1 on kehitetty Kanerva-KASTE-hankkeen ja Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin [Terveempi Pohjois-Suomi](#)-hankkeen yhteistyönä. Kehittämistyössä ovat olleet aktiivisesti mukana Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Kuntaliitto sekä sosiaali- ja terveysministeriö.

Sähköinen hyvinvointikertomus on maksuton työväline ja valtuuston vahvistamana julkinen asiakirja. Se kytkee hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulman osaksi kuntien toiminnan ja talouden suunnittelua ja nostaa esiin poikkihallinnolliset hyvinvoinnin taustatekijät, vahvuudet ja kehittämistarpeet.

Sähköisen hyvinvointikertomuksen etuja ovat:

- Valmis ja kaikille käyttäjille yhtenäinen rakenne.
- Kokoaa samaan asiakirjaan kunnan hyvinvointitiedon, -ohjelmat ja -strategiat.
- Käyttää valmiita, kansallisesti määriteltyjä hyvinvointi-indikaattoreita ja hakee ne automaattisesti.
- Rakentuu vuosikellon mukaisiin vaiheisiin, mikä helpottaa ja aikatauluttaa kertomuksen tekemistä.

Sähköinen hyvinvointikertomus käyttöön

Kunta valitsee **pääkäyttäjän**, joka hakee käyttäjätunnuksen ja salasanan:

Anttipekka Renfors

anttipekka.renfors@kansanterveys.info

050 324 2058

Pääkäyttäjä antaa muille käyttäjille tunnukset ja salasanat. Pääkäyttäjä voi muokata hyvinvointikertomuksen kaikkia tekstejä, muut käyttäjät vain omiaan.

Kertomuksessa on seitsemän eri vaihetta:

1. Taustatiedot.
2. Hallintokuntien toimenpiteet kunnan vahvistetussa talous- ja toimintasuunnitelmassa.
3. Strategiat, ohjelmat ja tavoitteet.
4. Väestön hyvinvoinnin ja palvelujen kuvaus (indikaattorit).
5. Yhteenvedo hyvinvoinnista ja palvelujärjestelmästä.
6. Johtopäätökset yhteenvedosta ja konkreetit toimenpidenostot.
7. Hyvinvointikertomuksen hyväksyminen osana kunnan talous- ja toimintasuunnitelman hyväksymistä.

Sähköistä hyvinvointikertomusta esiteltiin terveydenhuoltolain toimeenpanokierroksilla maanlaajuisesti mm. Joensuussa, Kuopiossa ja Mikkelissä.

Hankealueella koulutusta ja esittelyä on järjestetty Keski-Suomessa ja Keski-Karjalassa, alueellisissa kokouk-

- Hyvinvointikertomukseen kirjattuja tietoja voidaan siirtää kunnan muihin kuntasuunnitteluasiakirjoihin. Nyt vielä 'leikkaa-liimaa'-tekniikalla.
- Mahdollistaa kaikkien hallinnonalojen osallistumisen kuntalaisten hyvinvointia edistävien toimenpide-ehdotuksien laatimiseen ja toimintaan sitoutumiseen.
- Voidaan käyttää terveydenhuoltolain molempiin velvoitteisiin: Sekä laajan, neljän vuoden välein tehtävän hyvinvointikertomuksen tekemiseen että hyvinvointitiedon vuosittaiseen raportointiin.

DEMO-versiossa voit tutustua työvälineeseen. Toimi näin:

1. Avaa <http://www.hyvinvointikertomus.fi/>
2. Klikkaa **Kirjaudu sisään** kirjoita käyttäjätunnukseksi demo ja salasanaksi demo ja klikkaa OK.
3. Klikkaa vasemmalta auki **Hyvinvointikertomukset** ja valitse klikkaamalla joku vuosi. Tällöin avautuu tehdyin demon hyvinvointikertomustekstejä. Pääset muokkaamaan hyvinvointikertomusta klikkaamalla auki **muokkaa**-kohta.

Opastusta työvälineeseen saat käsikirjasta (linkki käsikirjaan on myös hyvinvointikertomuksen aloitussivulla):

<http://www.kansanterveys.info/kaste/HVKkasikirja.pdf>

sisä ja työryhmissä ja kuntien johtoryhmissä. Hankekoordinaattorit ovat esitelleet kertomusta omilla alueillaan.

Koulutuksia tullaan pitämään alueellisina, seudullisina ja mahdollisuuksien mukaan kunnallisina. Koulutusten järjestämisestä kannattaa keskustella omien koordinaattorien tai Timo Renforsin ja Ulla Ojuvan kanssa.

Voit käydä katsomassa, miten hyvinvointikertomus ja TEHO ovat levinneet. Leviämiskartoissa on vain kuntia tai seutukuntia. Map on kuvaformaatti ja siten helposti kopioitavissa. Yhteen karttaan mahtuu vain 70 kuntaa. Map2 soveltuu parhaiten netissä selailuun (karttaa voi zoomata ja siirrellä, ei kuntamäärärajoitusta). Kartat avautuvat:

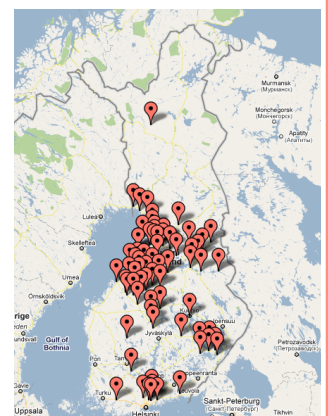
Hyvinvointikertomus

<http://hyvinvointikertomus.fi/map.php>
<http://hyvinvointikertomus.fi/map2.php>

TEHO

<http://indikaattorit.com/map2.php>
<http://indikaattorit.com/map2.php>

Oheisessa kuviossa hyvinvointikertomuksen tilanne kesäkuun alussa.

Ennakoarviointi osana päätöksentekoa

Ulla Ojuva

”Kunnan ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on päätöksenteon ja ratkaisujen valmistelussa arvioitava ja otettava huomioon tehtävien päätösten ja ratkaisujen vaikutukset väestön terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin.” (Th-laki 11§)

Miten arvioida ennalta päätösten vaikutuksia ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin?

Ihmiin kohdistuvien vaikutusten arviointi (EVA korvaa entisen IVA-lyhenteen) toimii suunnittelun ja päätöksenteon välineenä, jonka avulla ennakoarviointia tehdään. Se on monialainen prosessi, johon osallistuvat eri alojen asiantuntijat, työntekijät ja päättäjät. EVA auttaa parhaan ratkaisun valinnassa, mahdollistaa ristiriitaisten tavoitteiden ja näkökulmien käsittelyn, lisää suunnittelun ja päätöksenteon avoimuutta ja toimii voimaantumisen välineenä. Se yhdistää aiemmin erilliset terveysvaikutusten arvioinnin (TVA) ja sosiaalisten vaikutusten arvioinnin (SVA) sekä väestöryhmittäiset ja sektorikohtaiset ennakoarvioinnit.

EVA voi olla tarpeista ja resursseista riippuen nopea tai tavanomainen. Nopea EVA soveltuu lautakuntatyöskentelyyn ja toimii jäsentämiskehikkona ja vaikutusten tunnistamisen apuvälineenä. Sen voi tehdä valmistelija yksin tai yhdessä sisältöasiantuntijan tai työryhmän kanssa. Tavanomainen EVA on hyvä tehdä, jos päätöksestä aiheutuu merkittäviä vaikutuksia ihmisten ja yhteisöjen hyvinvointiin ja terveyteen. Se sopii tilanteisiin, joihin liittyy ristiriitoja. Arvioinnin tekijänä voi olla monialainen työryhmä.

EVA:n käytöllä voi olla kunnissa seuraavia hyötyjä:

- Uudelleen valmisteltavien asioiden määrä todennäköisesti vähenee.
- Monialainen yhteistyö vahvistuu.
- Arvoista ja tavoitteista keskusteleminen helpottuu.
- Mahdollisuudet sovitella ristiriitaisia näkökantoja ja tavoitteita paranevat.
- Sitoutuminen päätökseen ja sen toimeenpanoon lisääntyy.

EVA-lomake www.kansanterveys.info/kaste/EVALomake.doc

Ennakoarvioinnin vahvuuksia ja heikkouksia kunnallisessa päätöksenteossa (Päivärinta 2007)

Vahvuudet	Heikkoudet
Eri vaihtoehtojen näkyväksi tekeminen	Vaati uudenlaista opettelua
Näkökulman laajeneminen ja monipuolisuus	Tuo lisätyötä, hidastaa päätöksentekoa ja valmistelua
Vaikutusten osoittaminen konkreettisemmin	Menetelmällä ei muuteta hallintokulttuuria
Asioiden systemaattinen tarkastelu monelta eri taholta	Ei ole konkreettinen eikä selkeä mittari
Äärimmäisen yksikertainen menettelytapa	Kaikkienvaikutusten esille tuominen –negatiivistenkin – avoimesti on vaikeaa
Mahdollistaa poikkihallinnollisen vuoropuhelun	Tutkimustieto vaikuttavuudesta puuttuu
Uusia ratkaisumalleja	Vaatii enemmän aikaa
Päätökset samanarvoisia, voivat olla yhtä oikeita	
Ei vaadi lisäresursseja	

Ennakoarviointiin liittyviä linkkejä (klikkaa tai kopioi osoite):

Ihmiin kohdistuvien vaikutusten arviointi:

http://info.stakes.fi/NR/ronlyres/DC815D41-A1F9-4EDA-8BEC-4F1E76885DC5/0/ideakortti1_06.pdf

Lautakuntapäätösten nopea ennakoarviointi:

http://groups.stakes.fi/NR/ronlyres/33E94217-5349-4A35-A51D-AD04473C8DAE/0/ideakortti2_07.pdf

Esimerkkejä IVA:n toteuttamistavoista ja vaiheista:

<http://info.stakes.fi/iva/FI/Esimerkkeja/index.htm>

Ajankohtaiset asiat

Kanerva-KASTE-hankkeen loppuraportti 'TARTUTTIINKO TERVEYTEEN? Toiminnallisesti yhteinen erityisvastuualue vuonna 2012 – Kroonisten kansansairauksien ehkäisy ja varhainen hoito KYS-erityisvastuualueella' on juuri saatu kansiin. Raportti on kirjoitettu hankehenkilöstön yhteistyönä siten, että raportin perusosa on kuvattu tiiviisti ja osahankkeista on laajemmat kuvaukset raportin liitteissä.

Raportti, julkaisu nro 74, on luettavissa sähköisesti myös Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin sivuilta <http://www.pssh.fi/index.asp?tz=-3&link=4099.1> ja Kanerva-KASTE-hankkeen kotisivuilta <http://www.kanervakaste.fi/materiaali.html#>.

Kirjana julkaisu nro 74 (120 s.) on tilattavissa: KYS / Controllertoiminnat, mirja.ek@kuh.fi, puh. (017) 173 598. Hinta 12 € + alv. 9 %.

Hankekoordinaattorit jakavat raporttia alueillaan.

Syksyn koulutuksia ja tapahtumia

KOHTI SÄHKÖISTÄ HYVINVOINTIKERTOMUSTA

- Alueellinen koulutus Pohjois-Savon kunnille ja yhteistoiminta-alueille 1.9.2011 klo 9-15.30 Kuopio, KYS.

TARTU TERVEYTEEN! Kansansairauksien riskitekijät puntarissa

- Valtakunnallinen terveyden ja hyvinvoinnin edistämistoimijoiden ja päättäjien yhteistyöseminaari Pohjois-Savossa 8.9.2011 klo 8.20–15.50 Kuopio, KYS

HYVINVOINTI OSAKSI SUUNNITTELUA JA PÄÄTÖKSENTEKOA – Sähköinen hyvinvointikertomus ja vaikutusten ennakoarviointi

- Seminaari kuntien luottamushenkilöille, johtaville viranhaltijoille ja terveyden ja hyvinvoinnin koordinaattoreille tai vastaaville 21.9.2011 klo 12.00–16.00 Mikkelin keskussairaalan auditorio.

LINJAVETOA VII Kastetta kaikille - Valtakunnallinen seminaari

- Valokeilassa KASTE-ohjelman hankkeiden tulokset 11.-12.10.2011 konsertti- ja kongressitalo Mikaeli, Mikkel.

Hankkeen koulutuksista on tietoa myös kotisivuilla <http://www.kanervakaste.fi/ajankohtaista.html#2>

Kanerva2-KASTE-hankkeelta on edelleen saatavissa **Terveysreseptejä** lapsille, nuorille ja aikuisille. Muuna materiaalina on saatavissa **Finriskilaskurin käyttöopasta** (työvälinekortti) ja **Maakuntakuvat 2010**-koostetta. Kysy/ tilaa tarvittaessa reseptejä tai muuta materiaalia oman alueesi hankekoordinaattorilta.

Suomen diabetesliitto kampanjoi syksyllä *Tunnetko tämän tyypin? -kampanjalla*

Tyyppin 2 diabeteksen riskitestaustempaukset esim. kauppakeskuksissa

- Vetovastuussa paikalliset diabetesyhdistykset terveysasemien ja apteekkien diabetesyhdyshenkilöiden kanssa.
- Tempauksiin saatavissa Diabetesliitosta maksutta materiaalia, mm. Tyyppi2 -pahvihahmoja, -ilmapalloja, -kortteja, -pöytäständejä ja -kampanjajulisteita. Paikalliset diabetesyhdistykset tilaavat tarvittavat kampanjamateriaalit.
- Diabetesliitto toimittaa tapahtumiin maksutta myös tarvittavat diabetestestien paperilomakkeet eli ns. riskitestit.

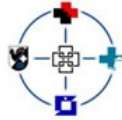
Ensietotilaisuuksia vastasairastuneille

- Vetovastuussa paikalliset diabetesyhdistykset yhteistyössä terveysasemien ja apteekkien diabetesyhdyshenkilöiden kanssa. Mahdollisuus vertaistuen saamiseen.

Hyppää kyytiin -ensitietopaketit

- Diabetesliitosta on tilattavissa maksutta kampanjavuoden aikana Hyppää kyytiin -ensitietopaketteja jaettavaksi äskettäin tyyppin 2 diabetekseen sairastuneille henkilöille. Paketit ovat jaossa syyskuusta alkaen niin kauan kuin materiaalia riittää.

Kännöstuikko yhteistyöstä? Ehdota paikalliselle diabetesyhdistykselle neuvonpitoa. Kun tempauksesta on sovittu, Diabetesliitto toimittaa syyskuusta alkaen materiaali- ja ständipaketteja. Hyödynnä materiaalituki!

Tartu terveyteen!

<http://www.kanervakaste.fi>

KANERVA-KASTE –TIEDOTE

Kanerva-KASTE –hankkeen tiedotuslehti.
Ilmestyy kolme-neljä kertaa vuodessa.

Vastaava päätoimittaja
Heimo Lajunen

Tuottaja
Timo Renfors

Hankkeen kotisivu
www.kanervakaste.fi

Hankehenkilöstö Kanerva 2

Hankejohtaja

Heimo Lajunen
050 340 0260, 044 717 4985
heimo.lajunen@ksshp.fi, heimo.lajunen@kuh.fi

Projektisihteeri

Arja-Irene Atvio
044 717 4982
arja-irene.atvio@kuh.fi
postiosoite Asemakatu 44 A4, 70110 Kuopio

Etelä-Savo

Eeva Häkkinen
044 351 6566
eeva.hakkinen@esshp.fi
Arja Väänänen
044 3516550
arja.vaananen@esshp.fi

Itä-Savo

Ulla Ojuva
044 4173836
ulla.ojuva@isshp.fi

Keski-Suomi

Sirpa Sundgren
040 580 0136
sirpa.sundgren@ksshp.fi

Pohjois-Karjala

Timo Renfors
050 544 3802
timo.renfors@kansanterveys.info

Pohjois-Savo

Mervi Lehmusaho
044 711 3913,
mervi.lehmusaho@kuh.fi
Mikko Koivuneva (määräaikainen)
041 434 1982
mikko.koivuneva@kuh.fi

Sähköinen hyvinvointikertomus

Anttipekka Renfors
050 324 2058
anttipekka.renfors@kansanterveys.info